

FINANSINSPEKTIONEN

Bankbarometer

26 juni 2020

INNEHÅLL

OM BANKBAROMETERN	3
Rapportens omfattning och disposition	3
SAMMANFATTNING	4
DEN SVENSKA BANKMARKNADEN	5
Fördelning av bankernas utlåning	5
Bankernas utlåning till allmänheten	5
Bankernas finansiering	6
Bankernas lönsamhet	7
Bolåneaktörer utanför Banksektorn	8
STORBANKER	9
RETAILBANKER	11
SPARBANKER	12
KONSUMTIONSKREDITFÖRETAG	13
VÄRDEPAPPERSBANKER	14
LEASINGBOLAG	15
BILAGA 1 – KATEGORISERING AV FÖRETAGEN	16

Om Bankbarometern

I Bankbarometern ges en övergripande bild av utvecklingen i de svenska kreditföretagen, baserat på den data bolagen rapporterar till FI.

I rapporten beskriver vi översiktligt utvecklingen för de cirka 150 banker, kreditmarknadsföretag, bostadskreditinstitut och betalningsinstitut som FI har tillsyn över.¹ Rapporten är deskriptiv och har inte som syfte att bedöma stabiliteten i det svenska banksystemet likt Finansinspektionens stabilitetsrapport. Bankbarometern har tidigare getts ut en gång i halvåret, men till följd av coronakrisen ger FI ut en extra upplaga för att beskriva utvecklingen under första kvartalet 2020. I denna utgåva har alla siffror referensdatumet 31 mars 2020 om inget annat anges.

RAPPORTENS OMFATTNING OCH DISPOSITION

Bankbarometern beskriver det svenska banksystemet, men det bör poängteras att i synnerhet de tre storbankerna även har omfattande verksamhet utanför Sverige. En annan avgränsning är att utländska banker med verksamhet i Sverige inte ingår i rapporten förutom i avsnittet Den svenska bankmarknaden.

Bankbarometern utgår från den konsoliderade gruppnivån för de svenska banker som ingår i en så kallad konsoliderad situation. Det betyder exempelvis att enskilda dotterbolag till svenska banker och kreditmarknadsföretag som står under FI:s tillsyn inte räknas separat utan ingår i den konsoliderade nivån. Dessutom är det värt att nämna att utlåningsverksamhet även bedrivs av finansiella företag som inte är banker eller kreditmarknadsföretag, men dessa ingår inte i Bankbarometern. Bostadskreditinstitutens verksamhet beskrivs dock i avsnittet Den svenska bankmarknaden.

I det svenska banksystemet förekommer flera olika typer av institut med sinsemellan relativt stora skillnader i affärsmodell och inriktning. För att åskådliggöra och bättre belysa dessa skillnader delar vi i Bankbarometern in instituten i ett antal kategorier utifrån deras huvudsakliga verksamheter (se bilaga 1). Kategorierna Övriga företag och Utländska filialer och dotterbolag beskrivs inte närmare i rapporten, men ingår i de totala siffrorna för svensk bankmarknad.

¹ I denna rapport benämns banker och kreditmarknadsföretag i huvudsak med samlingsnamnet "banker". Skillnaden mellan en bank och ett kreditmarknadsföretag är att i en bank ingår betalningsförmedling via generella betalningssystem, exempelvis RIX och Bankgirot. Även de bostadskreditinstitut och betalningsinstitut som ligger utanför banksystemet inkluderas i rapporten. Informationen som ligger till grund för Bankbarometern är i huvudsak den löpande inrapportering som svenska finansiella företag under tillsyn är skyldiga att göra till FI. Inrapporteringen baseras på EU-reglering (Corep). Utöver de 150 svenska företag som FI har tillsyn över finns ett 30-tal svenska filialer till utländska banker som driver verksamhet i Sverige, t.ex. filialer till Danske Bank, Nordea och DNB.

Sammanfattning

De svenska bankerna är överlag fortsatt lönsamma. Avkastningen på eget kapital sjönk dock under det första kvartalet 2020, på grund av högre reserveringar för förväntade kreditförluster samt FI:s sanktionsavgift till Swedbank. Utlåningen fortsatte att öka, framför allt inom företagssegmentet.

Utlåningen till allmänheten ökade på den svenska bankmarknaden under första kvartalet 2020. Ökningen var främst driven av företagssegmentet som ökade med 5,9 procent under kvartalet (7,5 procent i årstakt). Även bolånemarknaden fortsatte att växa i Sverige under perioden. Bolånestocken växte med 1,5 procent (5,5 procent i årstakt). Bostadskreditinstituten fortsatte att växa och hade en andel om 4 procent av nyutlåningen på bolånemarknaden. Storbankerna återtog marknadsandelar från retailbankerna i nyutlåningen.

Samtidigt minskade lönsamheten i det svenska banksystemet kraftigt under första kvartalet 2020, men justerat för FI:s sanktionsavgift till Swedbank var förändringen betydligt mindre. Relativt många banker (framförallt storbankerna och konsumtionskreditföretagen) redovisade högre reserveringar för förväntade kreditförluster till följd av förväntade effekter från coronakrisen. Lönsamheten var högre än för övriga nordiska storbanks, som tog ännu större kreditförlustreserveringar. Andelen problemlån ökade något, men är fortfarande på låga nivåer.

Värdepappersbankernas avkastning på eget kapital ökade till följd av en ökad kundaktivitet i samband med den höga volatiliteten på aktiemarknaden.

Den svenska bankmarknaden

Avkastningen på eget kapital sjönk under årets första kvartal till följd av högre reserveringar för förväntade kreditförluster. Problemlånen fortsatte att öka, men är ännu på låga nivåer. Bankernas utlåning steg, vilket till stor del var drivet av en kraftig ökning av företagsutlåningen.

FÖRDELNING AV BANKERNAS UTLÅNING

De svenska bankerna lånar i huvudsak ut till hushåll och företag i Sverige. Sammantaget stod de tre svenska storbankerna, Svenska Handelsbanken, SEB och Swedbank, för 54 procent av all utlåning på den svenska bankmarknaden vid det senaste årsskiftet (se diagram 1). Deras dominans har dock avtagit något sedan 2015 då mindre banker, bland annat de så kallade retailbankerna,² började ta större marknadsandelar på framför allt bolånemarknaden.

De svenska storbankerna har även omfattande bankverksamhet utanför Sverige. Sett till de svenska bankernas samlade utlåning även utanför Sverige stod de tre storbankerna för 72 procent av den totala utlåningen vid det senaste årsskiftet (se diagram 2). Dessa relationer har inte ändrats märkbart under första kvartalet 2020.

BANKERNAS UTLÅNING TILL ALLMÄNHETEN³

Utlåningen till allmänheten består av lån till hushåll och icke-finansiella företag.⁴ De svenska bankernas utlåning till allmänheten i och utanför Sverige ökade med 2,8 procent under det första kvartalet 2020 (5,9 procent i årstakt⁵) och den totala lånestocken låg på 7 700 miljarder kronor (se diagram 3). Bostadsutlåningen fortsatte

2 För en beskrivning av företagen i de olika kategorierna, se bilaga 1.

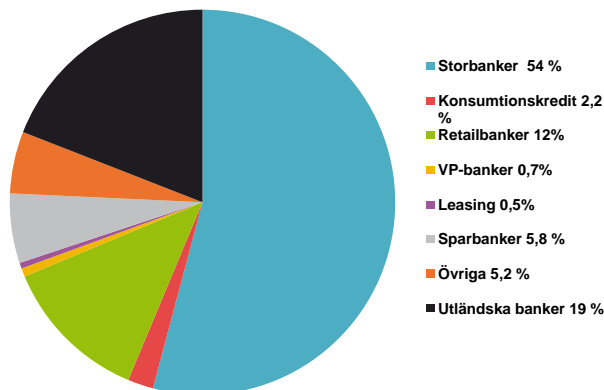
3 Den inrapporterade informationen för kredittillväxten som bankbarometern baseras på är inte direkt jämförbar med SCB:s finansmarknadsstatistik. Det beror delvis på att urvalet av banker skiljer sig något åt och delvis på skillnader i hur utlåning till allmänheten rapporteras. Finansmarknadsstatistiken innehåller även mer aktuell information än FI:s inrapportering.

4 Icke-finansiella företag inkluderar även offentlig sektor.

5 Med årstakt menas, på samtliga ställen i denna rapport, förändringen under det senaste året.

Diagram 1: Utlåning till allmänheten i Sverige

Procent

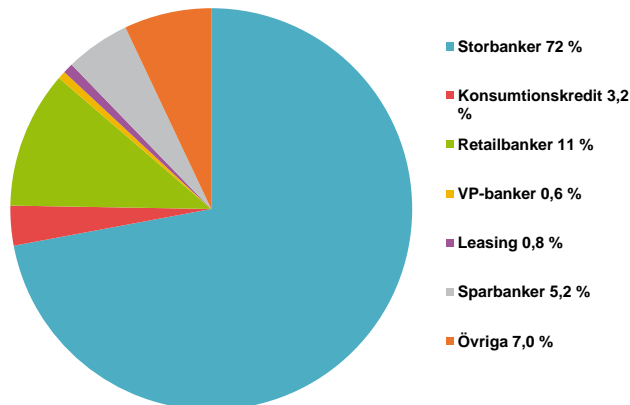

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

Diagram 2: Fördelning av svenska bankers totala utlåning

Procent

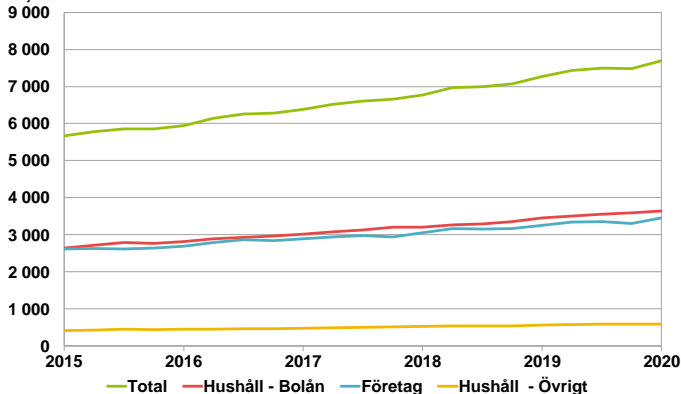

Källa: FI.

Anm.: Avser total utlåning till allmänheten, även utanför Sverige.

Diagram 3: Svenska bankers totala utlåning till allmänheten

Miljarder kronor

Källa: FI.

Anm.: Avser total global utlåning till allmänheten.

att öka och steg med 1,5 procent under kvartalet (5,6 procent i årstakt), medan företagsutlåningen steg kraftigt med 4,7 procent (6,4 procent i årstakt).

Utlåningen till allmänheten i Sverige var 6 800 miljarder kronor, en volym som ökade med 2,9 procent under det första kvartalet 2020 (6,0 procent i årstakt). Av denna volym utgör utländska bankers utlåning i Sverige drygt 1 300 miljarder kronor, en volym som ökade något under kvartalet. En stor del av utlåningen till allmänheten är till hushåll. Av denna stod i sin tur bolån för 3 600 miljarder kronor, en volym som ökade med 1,3 procent under kvartalet (5,4 procent i årstakt). Omkring 510 miljarder kronor gick till andra former av utlåning till hushåll (i huvudsak olika konsumtionskrediter), en volym som var relativt stabil under halvåret. Utlåningen till svenska icke-finansiella företag var 2 700 miljarder kronor, en volym som steg med 5,9 procent under kvartalet (7,5 procent i årstakt) (se diagram 4).

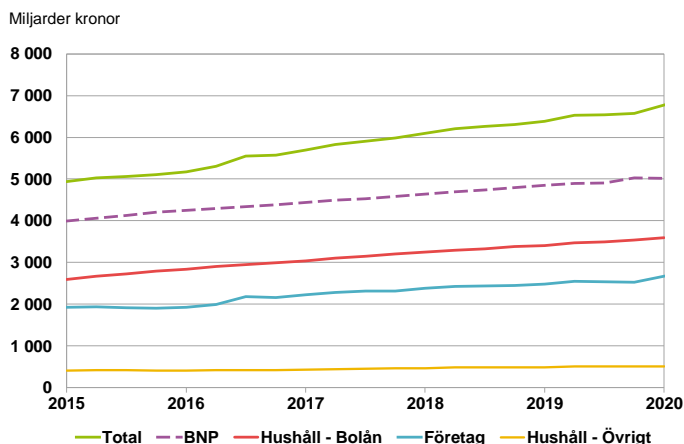
Den totala nyutlåningen på bolånemarknaden under det senaste halvåret (fjärde kvartalet 2019 och första kvartalet 2020) var 103 miljarder kronor. De tre storbankernas andel av nya bolån ökade men låg fortfarande under deras andel av utlåningsstocken. Sparbankernas andel av nyutlåningen har ökat betydligt de senaste kvartalen. De nya bostadskreditinstitutens andel av nyutlåningen har en svagt avtagande trend (se diagram 5).

BANKERNAS FINANSIERING

Bankernas utlåning finansieras i huvudsak av inlåning från allmänheten och av obligationer som emitterats på marknaden. De svenska bankernas totala finansiering, i form av inlåning och marknadsupplåning, var 8 800 miljarder kronor vid det senaste årsskiftet. Av detta bestod 46 procent, eller 4 000 miljarder kronor, av olika slags inlåning från allmänheten.

Marknadsfinansiering i form av obligationslån som bankerna emitterat stod för 54 procent (4 800 miljarder kronor), se diagram 6. Detta är en relativt hög andel marknadsfinansiering jämfört med snittet bland banker inom EU (EU-banker), där andelen är cirka 25 procent. Under det

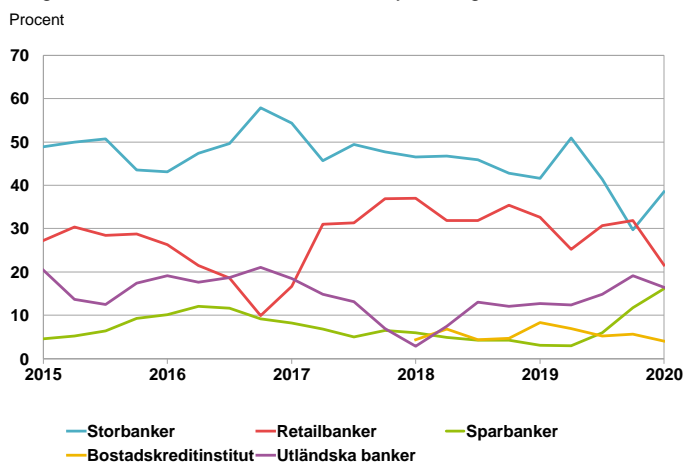
Diagram 4: Utlåning till allmänheten i Sverige

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag. BNP siffran är en prognos.

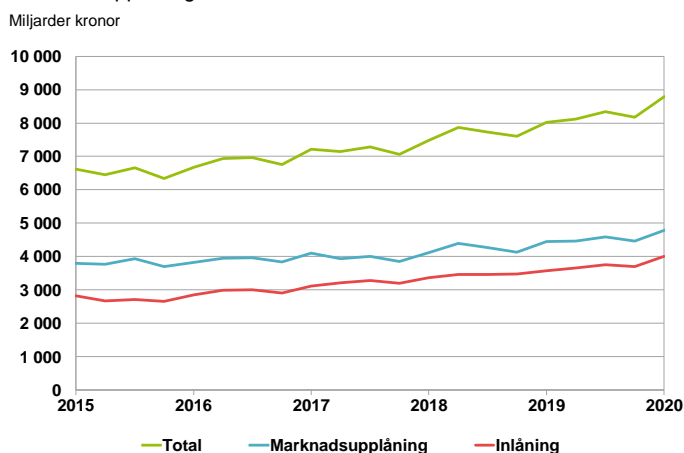
Diagram 5: Svenska bolån - andelar av nyutlåningen

Källa: FI.

Anm.: Avser respektive kategoris andel av nyutlåning under det senaste halvåret. Nyutlåning har beräknats som differens i bolånestocken vid fjärde kvartalets 2019:s början och första kvartalet 2020:s slut.

Diagram 6: Bankernas finansiering i form av inlåning och marknadsupplåning

Källa: FI.

Anm.: Enbart svenska banker på gruppnivå.

första kvartalet ökade inlåningen från allmänheten i en snabbare takt än marknadsfinansieringen (8 respektive 7 procent).

Den utestående volymen av säkerställda obligationer i svenska kronor⁶ uppgår nu till totalt 2 000 miljarder kronor, en volym som ökade med 5,1 procent under det första kvartalet 2020 (9,6 procent i årstakt). Motsvarande ökning för den svenska bolånestocken var under samma period 1,5 procent (5,5 procent i årstakt) (se diagram 7).

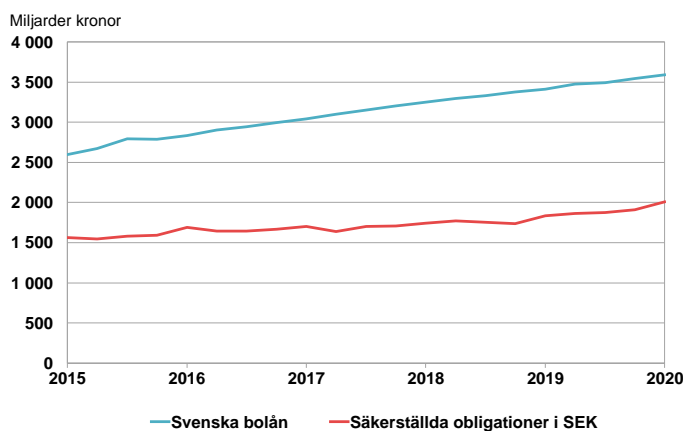
BANKERNAS LÖNSAMHET

Avkastningen på eget kapital har varit relativt stabil för det svenska banksystemet och har under de senaste åren varierat mellan 9 och 14 procent (se diagram 8). Inräknat FI:s sanktionsavgift till Swedbank uppgick lönsamheten, under första kvartalet 2020, totalt till 4 procent, men justerat för detta var lönsamheten 6 procent. Minskningen förklaras främst av att många banker redovisade högre kreditförlustreserveringar till följd av förväntade effekter av coronakrisen längre fram. Den svenska bankmarknadens kostnader i relation till intäkter (K/I-kvot) ökade under kvartalet till 56 procent, eller 61 procent inklusive Swedbanks sanktionsavgift (se diagram 9).

Ett mått på kreditkvaliteten, och därmed kreditförlusterna, är storleken på bankernas problemlån. Andelen problemlån i relation till total utlåning fortsatte att stiga något under första kvartalet 2020 till 1,3 procent (se diagram 10). Problemlånen växer marginellt hos de flesta kategorier av företag men det är framför allt hos företag vars affärsmodell bygger på uppköp av problemlån (till stor del från utlandet) och bolag som ger ut konsumtionskrediter som nivån har ökat.

För majoriteten av de svenska bankerna är räntenettet den viktigaste intäktskällan. Räntenettomarginalen kan förväntas vara högre för riskfyllda krediter (exempelvis konsumtionskrediter) än krediter med lägre

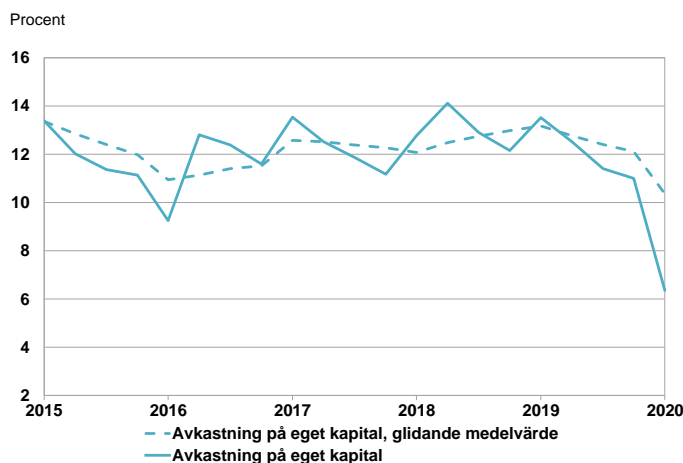
Diagram 7: Utestående volymer av säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor och svenska bolån

Källa: FI och SCB.

Anm.: Inkluderar även utländska bankers filialer och dotterbolag.

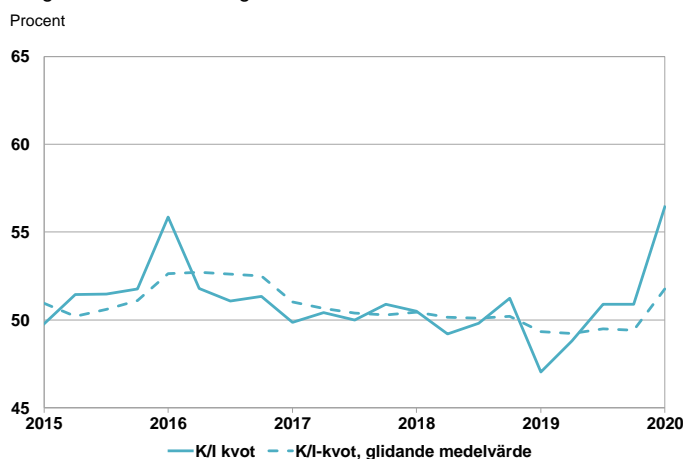
Diagram 8: Genomsnittlig avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen. Swedbanks sanktionsavgift under första kvartalet 2020 är inte inräknad.

Diagram 9: Genomsnittlig K/I-kvot

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut. Glidande medelvärde avser medelvärdet de fyra senaste kvartalen. Swedbanks sanktionsavgift under första kvartalet 2020 är inte inräknad.

⁶ Säkerställda obligationer emitterade i svenska kronor används som en proxy för volymen av svenska säkerställda obligationer.

risk (exempelvis bolån).⁷ Men räntenettomarginalen förklaras också av andra faktorer, exempelvis konkurrensförhållanden. För den svenska bankmarknaden som helhet låg räntenettomarginalen på en stabil nivå på omkring 1,4 procent vid utgången av det första kvartalet 2020 (se diagram 10).

BOLÅNEAKTÖRER UTANFÖR BANKSEKTORN

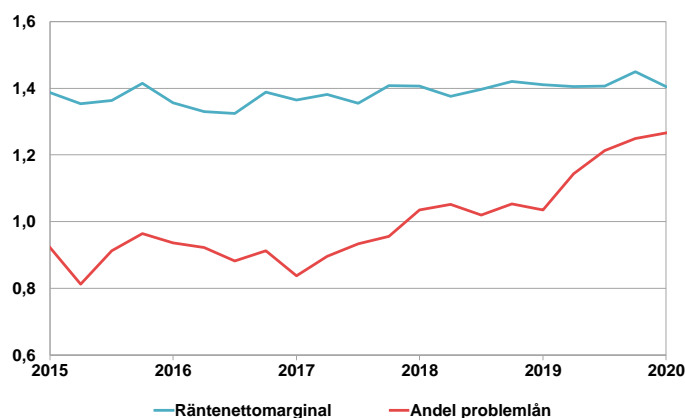
Historiskt har bolån nästan uteslutande tillhandahållits av banker, som håller bolånen på sina balansräkningar och finansierar dem genom inlåning och genom att emittera säkerställda obligationer.

Under de senaste åren har dock kreditgivare utanför banksektorn etablerat sig på den svenska bolånemarknaden. Dessa aktörer finansierar inte bolån med inlåning och behöver därför inte tillstånd som bank eller kreditmarknadsbolag. Trots att det inte ställs samma krav på dessa aktörer som på banker, till exempel i form av kapital- och likviditetskrav, så gäller i huvudsak samma regler för att skydda bolånetagarna.

De nya bolåneaktörerna har olika affärsmodeller, men förenas av att de ofta överför bolånen till ett närliggande företag som i sin tur överför kreditrisken till institutionella investerare. Volymerna som de nya aktörerna genererar är fortfarande försumbara i förhållande till den totala bolånestocken (0,7 procent), men de står för 4 procent av nyutlåningen (se diagram 5). Den sammanlagda utlåningsstocken för dessa bolag var 24 miljarder kronor – en ökning med 10 procent under det första kvartalet 2020 (59 procent i årstakt) (se diagram 11).

Hittills har samtliga aktörer med påbörjad verksamhet valt att rikta in sig på låg kreditrisk och deras nyutlåning har lägre belåningsgrad än genomsnittet för nya bolån i Sverige. Hittills har inga konstaterade kreditförluster uppkommit.

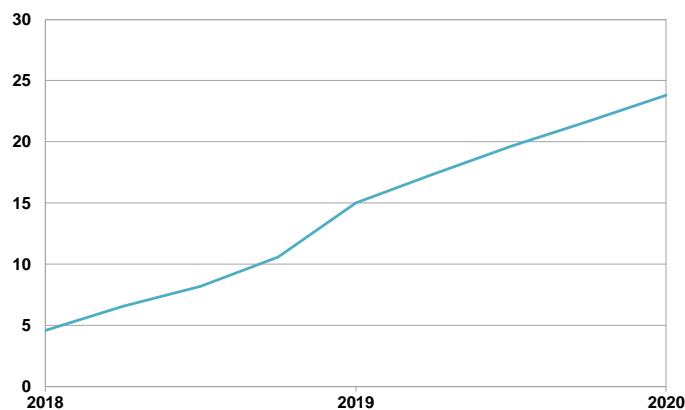
Diagram 10: Genomsnittlig räntenettomarginal och andel problemlån
Procent

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom summering av samtliga institut.

Diagram 11: De nya bolåneaktörernas totala utlåningsvolym
Miljarder kronor

Källa: FI.

⁷ Räntenettomarginalen har beräknats som räntenettet i relation till den totala utlåningen till allmänheten.

Storbanker

De svenska storbankernas avkastning på eget kapital påverkades av högre reserveringar för förväntade kreditförluster. Coronakrisen visar ännu ingen effekt på storbankernas problemlån och deras utlåning fortsätter att växa.

Den genomsnittliga avkastningen på eget kapital för de tre svenska storbankerna – Svenska Handelsbanken, SEB och Swedbank – har varit relativt stabil de senaste åren. Under det första kvartalet 2020 sjönk avkastningen på eget kapital till 6

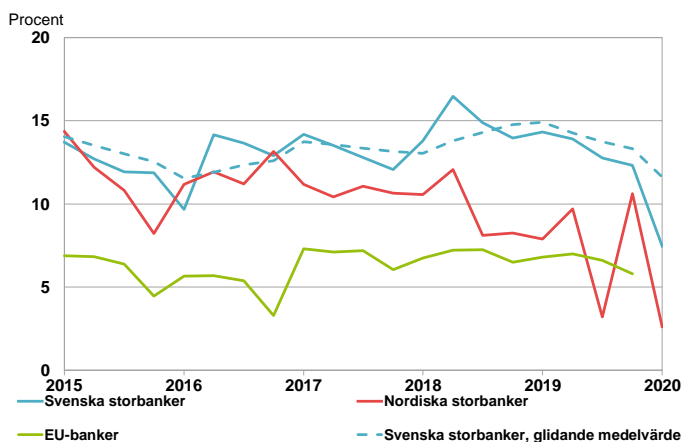
procent, exklusive Swedbanks sanktionsavgift, vilket till stor del beror på stora reserveringar för förväntade kreditförluster i coronakrisens spår. De svenska bankerna har dock fortfarande en högre avkastning på eget kapital än de övriga nordiska storbankerna, som består av Nordea, Danske Bank och Den Norske Bank (DNB) där nivån låg på 3 procent (se diagram 12).

Kostnaderna i relation till intäkterna steg under det första kvartalet 2020 till 48 procent, exklusive Swedbanks sanktionsavgift. Genomsnittliga K/I-kvoten för de övriga nordiska storbankerna låg på en högre nivå (se diagram 13). En anledning till att de svenska storbankerna generellt har lägre kostnader är att de är mer digitaliserade än genomsnittet av EU:s banker. Det har gjort det möjligt för de svenska storbankerna att ha färre fysiska bankkontor och en lägre personaltäthet inom många funktioner.

De samlade intäkterna för de svenska storbankerna sjönk under första kvartalet 2020. Det blev en nedgång med 10 procent (-7 procent i årstakt). Kostnaderna, exklusive Swedbanks sanktionsavgift, ökade med 1,9 procent under kvartalet (14 procent i årstakt) vilket till viss del beror på kostnader för regelefterlevnad och it-investeringar (se diagram 14).

Utvecklingen av storbankernas räntenettomarginal har varit relativt stabil under de senaste åren och uppgick vid utgången av det första kvartalet 2020 till 1,3 procent (se diagram 15). Det var lägre än snittet för de övriga nordiska

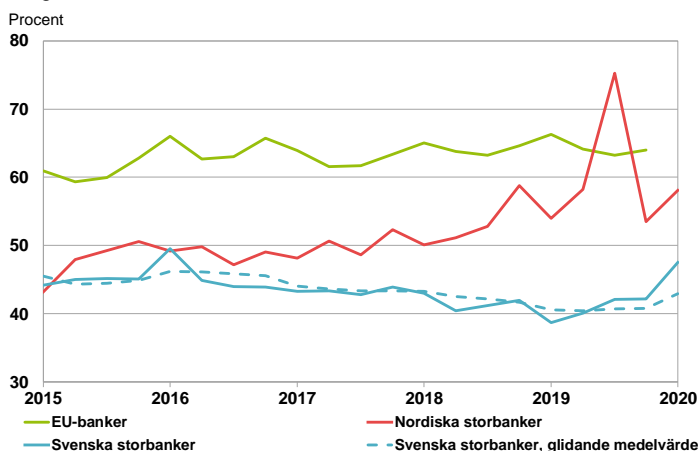
Diagram 12: Avkastning på eget kapital

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Swedbanks sanktionsavgift under första kvartalet 2020 är inte inräknad.

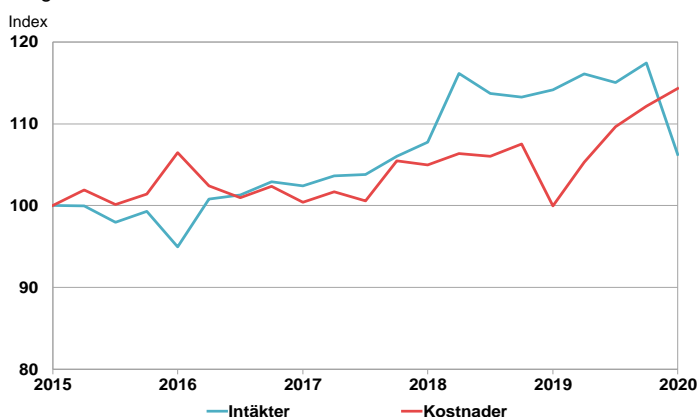
Diagram 13: K/I-kvot

Källor: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Swedbanks sanktionsavgift under första kvartalet 2020 är inte inräknad.

Diagram 14: Intäkter och kostnader för svenska storbanker

Källa: FI.

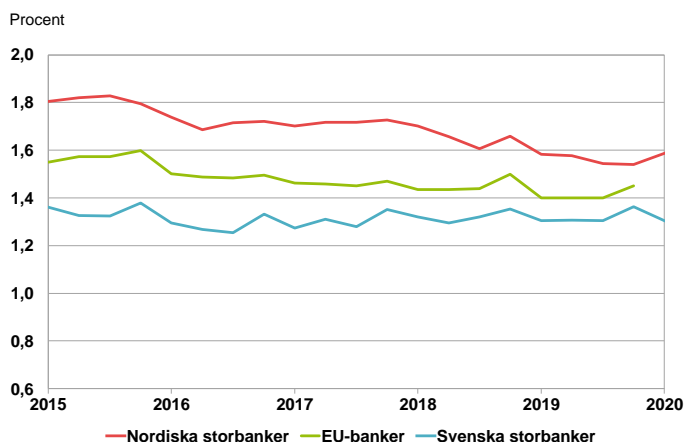
Anm.: Swedbanks sanktionsavgift under första kvartalet 2020 är inte inräknad.

storbankerna, vilket delvis förklaras av att utlåningsvolymernas sammansättning skiljer sig åt. De svenska storbankerna har i allmänhet en högre andel bolån, med lägre risk och lägre marginaler.

Storbankernas utlåning till allmänheten är relativt jämnt fördelad mellan lån till hushåll och lån till icke-finansiella företag. Vid utgången av första kvartalet 2020 var storbankernas totala utlåning till allmänheten 5 500 miljarder kronor. Ungefär hälften av detta – 2 700 miljarder kronor – var bolån, 140 miljarder kronor bestod av annan utlåning till hushåll och 2 700 miljarder kronor var utlåning till icke-finansiella företag (se diagram 16). Tillväxttakten i storbankernas utlåning ökade under årets första kvartal till följd av en hög tillväxt inom företagsutlåningen (5,2 procent under kvartalet och 6,9 procent i årstakt). Bolånestocken ökade med 1,1 procent under kvartalet (4,1 procent i årstakt).

En annan viktig faktor bakom den högre lönsamheten för storbankerna i Sverige, jämfört med genomsnittet i resten av EU, är att storbankerna har låga kreditförluster. Andelen problemlån har legat stabilt på ungefär 0,7 procent, även under första kvartalet 2020. Det är också lägre än andelen hos de nordiska storbankerna där nivån ökat något (se diagram 17).

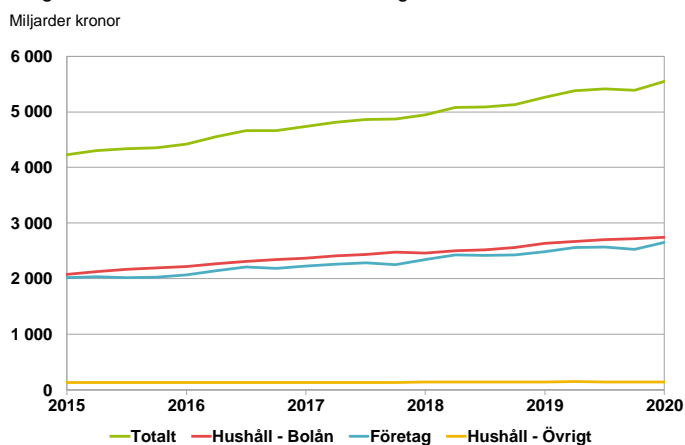
Diagram 15: Räntenettomarginal

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade en genom summering av samtliga institut.

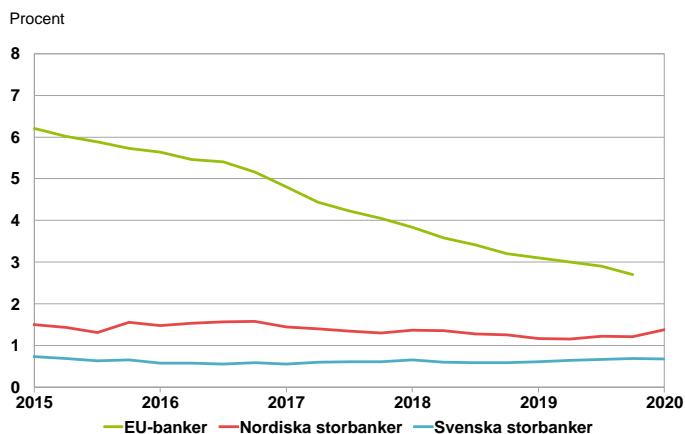
Diagram 16: Storbankernas totala utlåning till allmänheten

Källa: FI.

Anm.: Avser all utlåning på gruppnivå.

Diagram 17: Andel problemlån

Källa: FI, Standard & Poor's och EBA.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Retailbanker

Retailbankernas andel av nyutlåningen på bolånemarknaden var den lägsta på tio kvartal. Avkastningen på eget kapital fortsatte överlag att minska under det första kvartalet 2020.

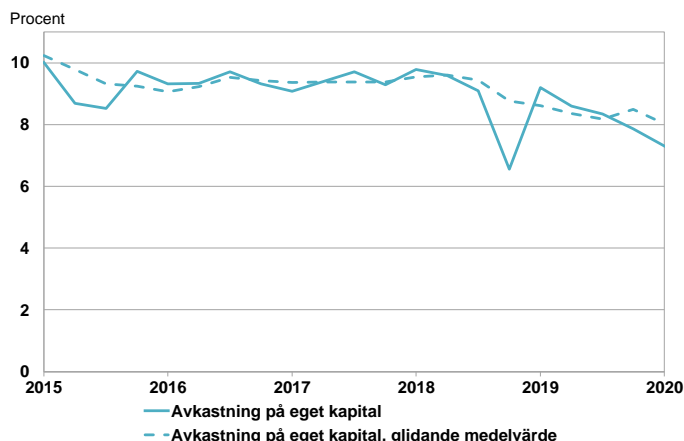
Gemensamt för de fyra retailbankerna i Sverige – SBAB, Länsförsäkringar Bank, Skandiabanken och Landshypotek – är att de är inriktade på utlåning till hushåll samt mindre och medelstora företag, i huvudsak i Sverige. Deras fokus är på bolån och lån med annan fast egendom som säkerhet.

Sammantaget har lönsamheten sjunkit under de senaste två åren och uppgick vid utgången av första kvartalet 2020 till 7 procent av eget kapital (se diagram 18). Detta är dock en mindre nedgång under årets första kvartal än för exempelvis storbankerna och sparbankerna. Retailbankernas sammanlagda kostnader i relation till deras intäkter låg vid det senaste kvartalsskiftet på en stabil nivå om 46 procent.

För retailbankerna har den höga utlåningstillväxten under de senaste åren helt bestått av bolån. Totalt ökade utgivningen av bolån med 1,5 procent under första kvartalet 2020 (8 procent i årstakt). Bolånen utgjorde då 78 procent av retailbankernas totala utlåning och de hade en marknadsandel av den svenska bolånestocken på strax under 20 procent. Deras andel av nyutlåningen under det senaste kvartalet sjönk dock till 22 procent, vilket är den lägsta nivån på 10 kvartal men fortfarande högre än deras andel av stocken (se diagram 5). Inom företagsutlåning har volymen varit relativt oförändrad under de senaste kvartalen på omkring 170 miljarder kronor (se diagram 19). Räntenettet är den dominerande intäktskällan och står för en stor majoritet av de totala intäkterna.

Kreditkvaliteten har stadigt förbättrats för retailbankerna, vilket delvis är en effekt av den större andelen bolån. Andelen problemlån har halverats jämfört med nivån 2015 och ligger konstant under första kvartalet 2020.

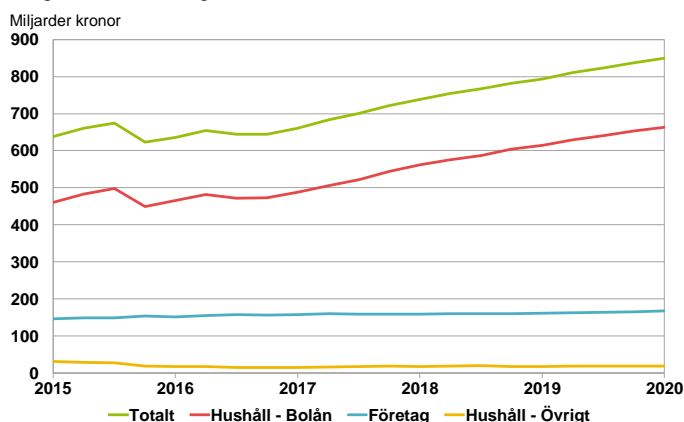
Diagram 18: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

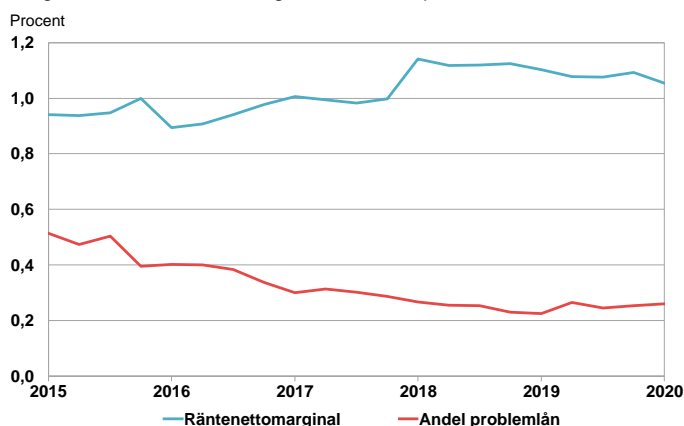
Diagram 19: Utlåning

Källa: FI.

Anm.: Nedgången i utlåning under 2015 berodde på att Skandiabanken sålde av sin verksamhet i Norge.

Diagram 20: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI och Standard & Poor's.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Sparbanker

Sparbankssektorns lönsamhet har, likt bankmarknaden som helhet, sjunkit under årets första kvartal. Utlåningen till allmänheten har dock fortsatt att öka och då särskilt inom bolånesegmentet.

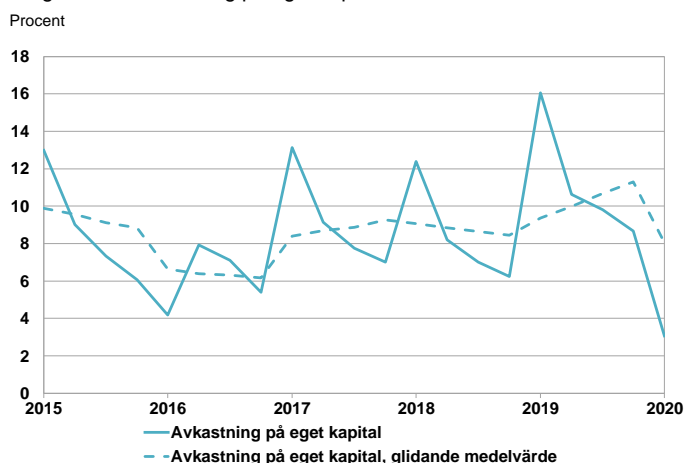
Kategorin sparbanker består av 59 banker, som skiljer sig åt vad gäller storlek och lönsamhet. Gemensamt är att varje sparbank verkar inom ett specifikt geografiskt område. Sparbankerna har i regel som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och det lokala näringslivet.

Den genomsnittliga lönsamheten har under en längre period varit lägre för sparbankerna än för övriga banker på marknaden som helhet. En bidragande orsak kan vara att sparbankerna i de flesta fall inte har samma avkastningskrav som andra banker. Avkastningen på eget kapital var 3 procent vid det senaste kvartalsskiftet och har likt många andra kategorier av banker en negativ trend (se diagram 21). Det finns dock en stor spridning bland de olika sparbankerna eftersom deras lönsamhet ofta är kopplad till den ekonomiska utvecklingen i den egna hemmaregionen.

Sparbankssektorns affärsvolym har vuxit stadigt de senaste åren. Utlåning till hushåll är den dominerande delen av sparbankernas volymer, vilket liknar den fördelning som retailbankerna har. Sparbankernas utlåning till allmänheten växte under det första kvartalet 2020 med 1,4 procent (6,9 procent i årstakt), drivet av bolån. Sparbankernas totala lånestock uppgick till 400 miljarder kronor (se diagram 22).

För sparbankssektorn har kreditkvaliteten varit stabil under de senaste åren. Andelen problemlån i relation till den totala utlåningen låg på omkring 0,6 procent under första kvartalet 2020, vilket motsvarade en liten uppgång. Det var något högre än för retailbankerna, som har en större andel bolån. Sparbankerna hade en i princip oförändrad räntenettomarginal på omkring 1,7 procent under det första kvartalet 2020 (se diagram 23).

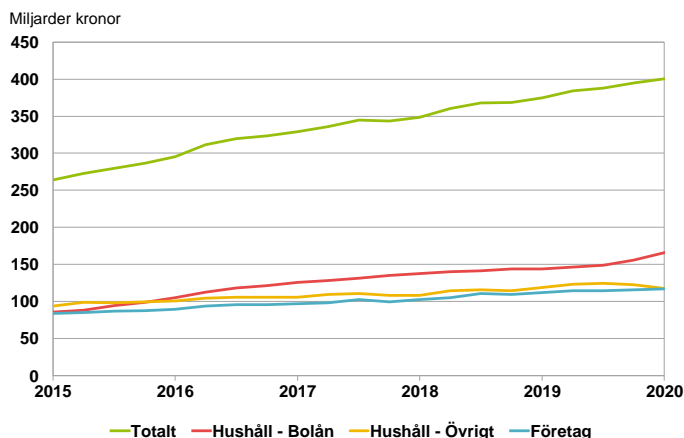
Diagram 21: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

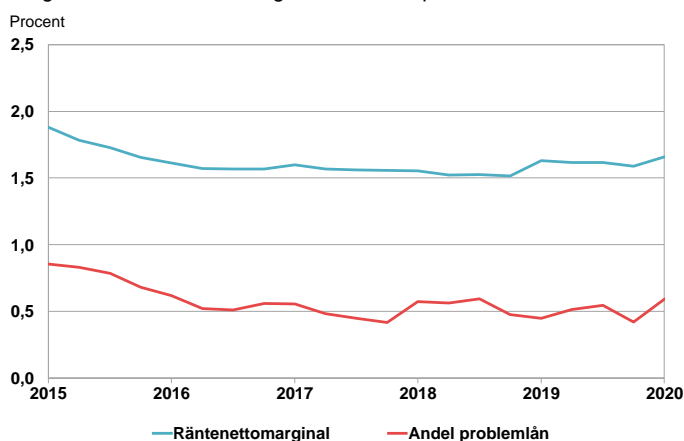
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen. Den cykliska trenden beror på att många sparbanker får utdelningar från Swedbank under det första kvartalet varje år.

Diagram 22: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 23: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Konsumtionskreditföretag

Lönsamheten föll kraftigt för kategorin som helhet och den totala volymen konsumtionskrediter minskade under det första kvartalet 2020. Andelen problemlån fortsatte även att stiga.

Konsumtionskreditföretagens kärnverksamhet är lån utan säkerhet till hushåll.⁸ Bland företagen finns också några bolag som även köper förfallna fordringar av andra företag.

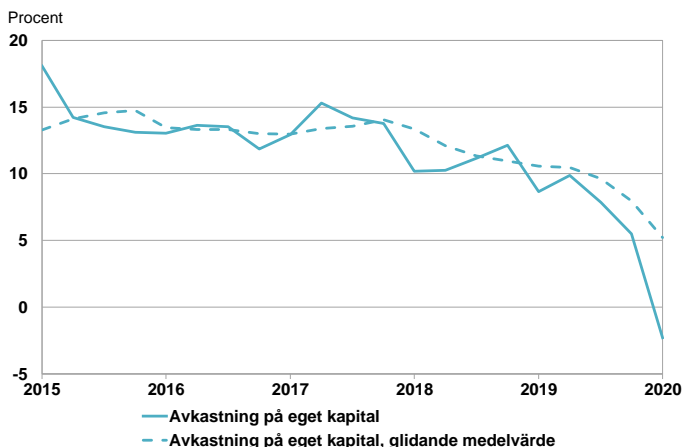
Avkastningen på eget kapital för företag i den här kategorin har historiskt varit ungefär som för bankmarknaden överlag. Nivån har dock fallit betydligt och låg vid det senaste kvartalsskiftet på i genomsnitt -2 procent, vilket bland annat beror på större reserveringar för förväntade kreditförluster (se diagram 24). Kostnaderna motsvarade totalt sett, vid utgången av det första kvartalet 2020, 81 procent av intäkterna.

Konsumtionskreditföretagens utlåning till allmänheten sjönk med 3,2 procent under det första kvartalet 2020, men ökade 7,4 procent i årstakt (se diagram 25).

Konsumtionskreditföretagen är den kategori av företag på bankmarknaden som har den högsta räntenettomarginalen – den låg på strax under 7 procent under det första kvartalet 2020. Den höga marginalen förklaras normalt sett av den högre risknivån i utlåningen. Andelen problemlån är markant högre än för de andra kategorierna av banker. Det beror delvis på att några av företagen köper förfallna fordringar av andra företag. Andelen problemlån har vuxit i snabbare takt än för den totala utlåningen för dessa företag sedan 2016. Under första kvartalet 2020 steg andelen problemlån. Vid kvartalsskiftet låg nivån på 13 procent (se diagram 26).

⁸ Konsumtionskreditföretag inkluderar endast konsumentkreditföretag som är banker eller kreditmarknadsföretag.

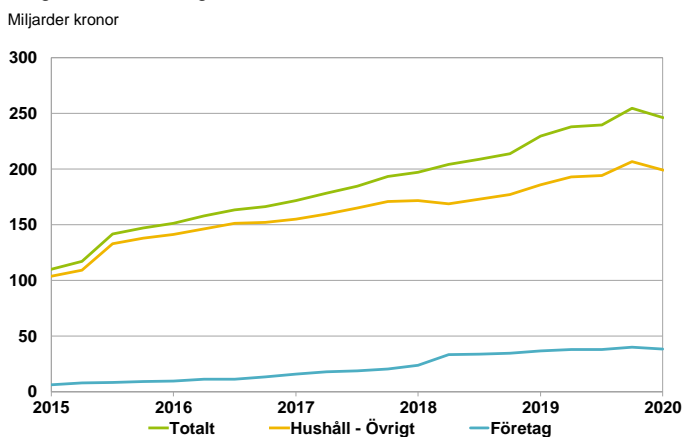
Diagram 24: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

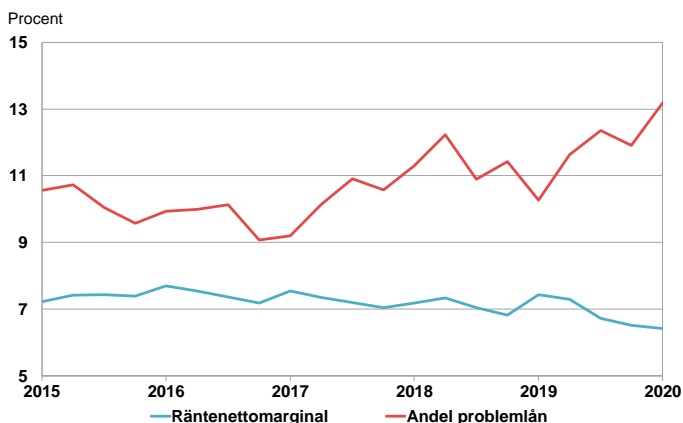
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalerna.

Diagram 25: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 26: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Värdepappersbanker

Volatiliteten på börsen under mars resulterade i ett högt provisionsnetto för värdepappersbankerna, vilket avspeglade sig i deras avkastning på eget kapital. Bolån fortsatte att vara en liten, men växande, produkt.

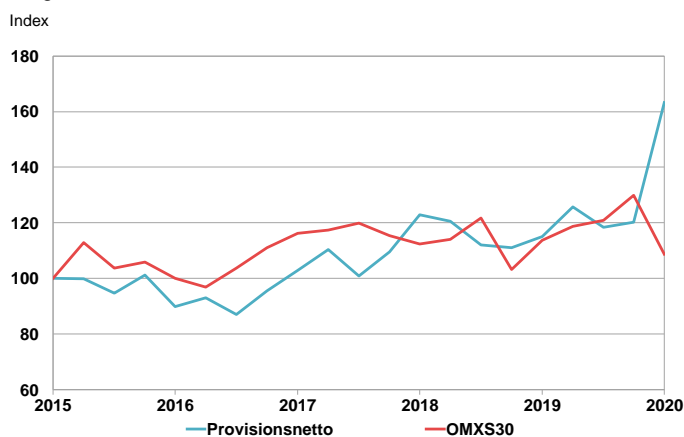
De fyra värdepappersbankerna i Sverige – Nordnet, Avanza, Carnegie och Erik Penser – är inriktade på handel med värdepapper samt fond- och kapitalförvaltning. Två av dem fokuserar på institutionella kunder samt förmögenhetsförvaltning och personlig rådgivning. De andra riktar sig till en bredare kundkrets med digitala plattformar för att förmedla olika sparprodukter samt bolån.

Värdepappersbankerna har en affärsmodell som är baserad på avgifter. Därför är provisionsnettot en viktig intäktskälla. Vid det senaste kvartalsskiftet stod det för 78 procent av de totala intäkterna – en markant ökning både i relation till totala intäkter och i absoluta tal. Detta trots att värdet på Stockholmsbörsen föll under kvartalet (se diagram 27). Turbulensen på börsen ökade aktiviteten hos kunderna och därmed såg värdepappersbankerna ökade intäkter i form av courtage och andra avgifter.

Värdepappersbankerna har överlag en hög avkastning på eget kapital och det steg ytterligare till följd av den ökade aktiviteten. Vid utgången av det första kvartalet 2020 låg det på nästan 30 procent. Det är högt både sett till de genomsnittliga nivåerna de senaste fem åren och i jämförelse med andra kategorier av banker (se diagram 28). För kategorin som helhet motsvarade kostnaderna 54 procent av intäkterna vid utgången av det första kvartalet 2020

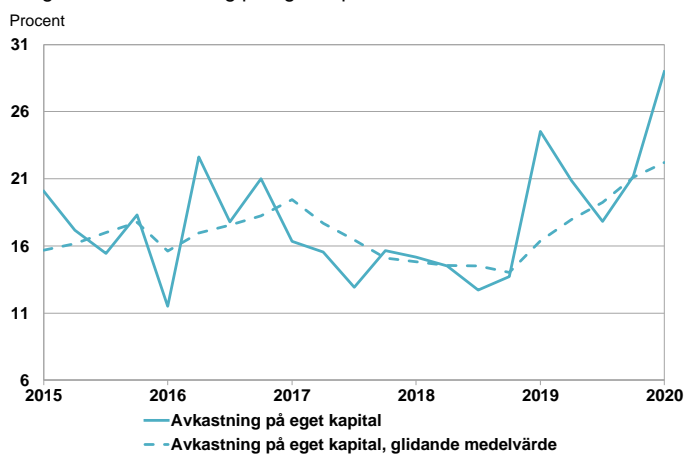
Värdepappersbankernas utlåning har vuxit snabbt de senaste fem åren, dock från låga nivåer. Utlåningen är i huvudsak kopplad till värdepappersdepåer, men bolån är en växande produkt (se diagram 29). Sett till den totala bankmarknaden är värdepappersbankernas andel av utlåningen fortfarande liten.

Diagram 27: Provisionsnetto och OMX 30 aktieindex

Källa: FI.

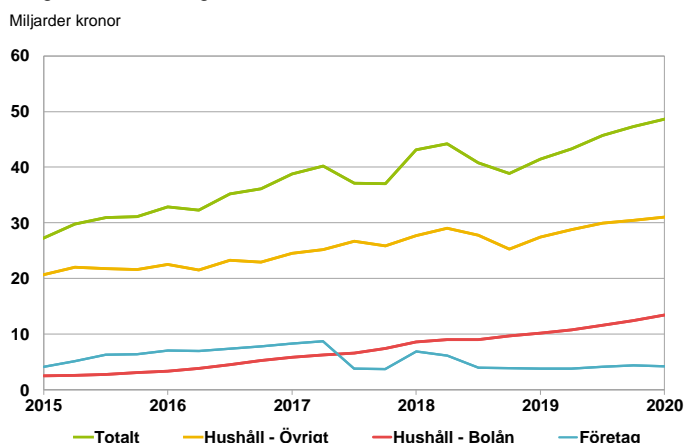
Diagram 28: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

Diagram 29: Utlåning

Källa: FI.

Leasingbolag

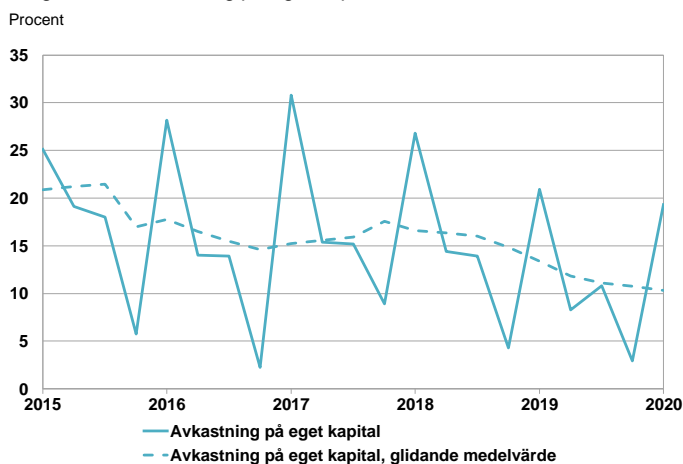
För kategorin leasingbolag var första kvartalet i linje med förra året. Problemlånen har ökat något men ligger fortfarande på låga nivåer.

De sju leasingbolagen i Sverige har en annan affärsmodell än de traditionella kreditföretagen. Leasingbolagens verksamhet syftar ofta till att stödja försäljningen i en icke-finansiell företagskoncern genom att erbjuda produkt-, sälj-, och kundfinansiering. I några fall handlar det om koncerner inom fordonsindustrin. Eftersom leasingbolagen är nischade mot produkt- och säljfinansiering är de mer konjunkturkänsliga än många andra typer av kreditföretag. Avkastningen på eget kapital tenderar att vara mycket volatil (se diagram 30). Det kan till viss del bero på att många av bolagen ingår i större koncerner, vilket innebär att moderbolaget kan styra bolagens redovisade vinst.

Utlåningen har vuxit relativt snabbt de senaste åren, och hade en god tillväxttakt under andra halvan av 2019 vilket också fortsatte under första kvartalet 2020. Leasingbolagens utlåning utgör dock en mycket liten del av bankmarknaden totalt. Utlåningen bestod, vid det senaste kvartalsskiftet, av ungefär lika delar företagsutlåning och konsumentkrediter (se diagram 31).

Leasingbolagen har som grupp en hög kreditkvalitet. De har en låg andel problemlån i relation till sin totala utlåning jämfört med de flesta andra företagstyper på bankmarknaden, men nivån steg något under första kvartalet 2020 och låg på 0,8 procent (se diagram 32). En hög grad av säkerheter i kreditgivningen gör att kreditförluster för leasingbolagen normalt uppstår först när kunden inte kan betala tillbaka sitt lån, samtidigt som återförsäljaren inte heller har betalningsförmåga och marknadsvärdet på säkerheten för lånet understiger restskulden på leasingbolagets fordran.

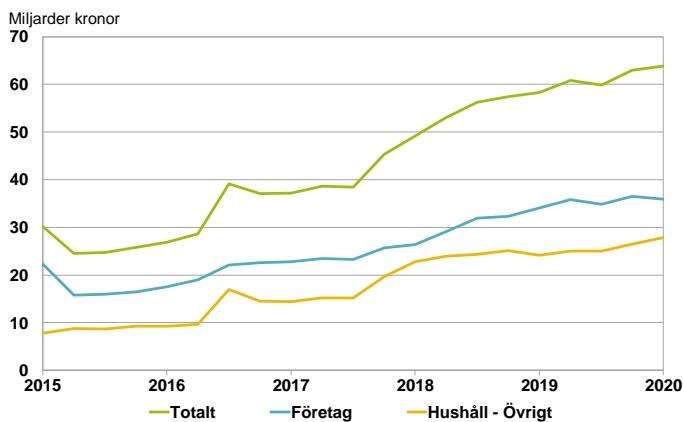
Diagram 30: Avkastning på eget kapital

Källa: FI.

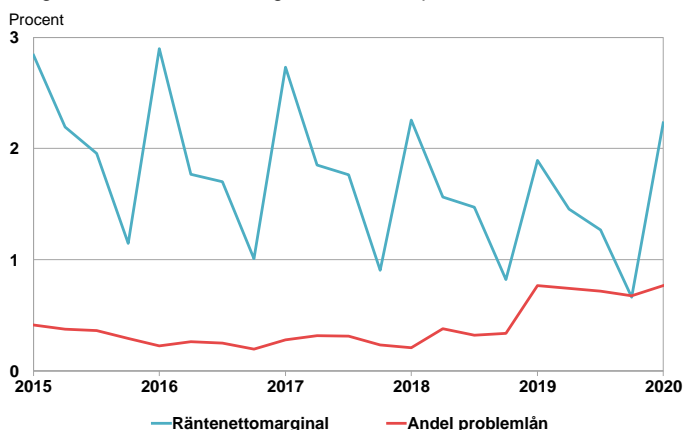
Anm.: Kvoten är viktad genom en summering av samtliga institut. Ett glidande medelvärde avser medelvärdet av de fyra senaste kvartalen.

Diagram 31: Utlåning

Källa: FI.

Diagram 32: Räntenettomarginal och andel problemlån

Källa: FI.

Anm.: Kvoterna är viktade genom en summering av samtliga institut.

Bilaga 1 – Kategorisering av företagen

Tabellen ger exempel på risker och sårbarheter som kan förknippas med respektive kategori av företag. Det innebär alltså inte att samtliga enskilda företag inom en kategori nödvändigtvis är särskilt exponerade mot just dessa risker och sårbarheter.

Kategori	Exempel på särdrag	Exempel på risker och sårbarheter	Banker som ingår
Storbanker (3 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Brett utbud av finansiella tjänster till hushåll och företag. Hög andel marknadsfinansiering. Hög grad av systemvikt, de utför många funktioner som är kritiska för samhället. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot fastighetsmarknaden. Sårbarhet mot oförväntade störningar på sina finansieringsmarknader. 	SEB, Svenska Handelsbanken och Swedbank.
Retailbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån med säkerhet. Intäkterna drivs av räntenetto. Finansierar sig både genom inlåning från allmänheten och marknadsfinansiering. 	<ul style="list-style-type: none"> Exponerade mot bostads- och fastighetsmarknaden. Koncentrationer i tillgångar och intäktskällor. 	Skandiabanken, SBAB Bank, Länsförsäkringar Bank och Landshypotek Bank.
Sparbanker (59 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Har som övergripande mål att främja den lokala ekonomin och näringslivet. Erbjuder traditionella banktjänster inom ett givet geografiskt område. Intäkterna drivs av räntenetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ ekonomisk utveckling i sitt geografiska område. Saknar kapitalstarka ägare. 	De fem största är Sparbanken Skåne, Sparbanken Nord, Sparbanken Sjuhärad, Varbergs Sparbank och Sörmlands Sparbank.
Konsumtionskreditföretag (13 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot lån utan säkerhet och olika slags betaltjänster. Flera banker inom denna kategori är inriktade mot fintech. Många av företagen är helt webbaserade. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbara för en negativ konjunkturutveckling och sämre återbetalningsförmåga hos kunder. 	Aros Kapital, Collector, ICA Banken, Ikano Bank, Marginalen, MedMera Bank, Nordax, Resurs Bank, Svea Ekonomi, TF Bank, Klarna, Qliro, Northmill.
Värdepappersbanker (4 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Tillhandahåller finansiella tjänster som exempelvis värdepappershandel åt privatpersoner eller företag samt fond- och kapitalförvaltning. Intäkterna drivs av provisionsnetto. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av utvecklingen på värdepappersmarknader na. 	Avanza, Carnegie Investment Bank, Erik Penser och Nordnet.
Leasingbolag (7 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamheten har fokus mot produkt och säljfinansiering. Majoriteten av dessa bolag är dotterbolag till stora icke-finansiella koncerner. Erbjuder koncernens kunder finansiering, vid köp av deras produkter, exempelvis bilar eller andra kapitalvaror. 	<ul style="list-style-type: none"> Sårbarhet mot utvecklingen inom den icke-finansiella verksamheten inom övriga koncernen. 	Lantmännen finans, OK-Q8 Bank, Volvofinans bank, De Lage Landen Finans, Siemens Financial Services, Telia Finance, Toyota Material Handling Commercial Finance.
Bostadskreditinstitut (8 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Kärnverksamhet inriktad mot bolån. Affärsmodellen bygger som regel på överlåtelse av bolån till ett närliggande företag som skapar och förvaltar investeringsprodukter för institutionella investerarens räkning. 	<ul style="list-style-type: none"> Beroende av bolånemarknadens utveckling. Affärsmodell som bygger på tillgång till annan finansiering än inlåning från allmänheten. 	Borgo, Alma, Hemma i Sverige, Hypoteket, Simplex, Stabelo, Svensk Hypotekspension och Youple
Betaltjänstföretag (37 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Förmedlar ofta olika sorters betallösningar. De blir ofta kategoriserade som fintech-företag. De agerar ofta som en mellanhand mellan konsumenten och en traditionell bank. 	<ul style="list-style-type: none"> Operativa risker såsom it- och cyberrisker. Kan finnas risk för utsatthet mot penningtvätt. 	Några av de största är Bamboora, Trustly, Loomis, Nokas och Kivra.
Utländska filialer och dotterbolag (29 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Denna kategori består av svenska filialer och dotterbolag till utländska, ofta stora, bankkoncerner. 		De största är Nordea Bank Abp:s filial i Sverige, Nordea Hypotek, Danske Banks filial i Sverige, Danske Hypotek och DnB NOR Banks filial i Sverige.
Övriga banker och kreditmarknadsbolag (13 företag)	<ul style="list-style-type: none"> Exempelvis medlemsbanker, företag vars verksamhet innefattar förvärv av förfallna fordringar, företag som erbjuder fakturabelåning. 		Kommuninvest, Svensk exportkredit, Forex, Hoist, AK Nordic, JAK Medlemsbank, Ekobanken medlemsbank, GCC Capital, Svenska Skeppshypotekskassan, BlueStep, Avida Finans, Nordiska kreditmarknadsaktiebolaget, Promentor Finans AB.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
Fax +48 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se